

НАУКОВІ ШКОЛИ

<https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2024.36.17>

УДК 32.9:929 Бабкін В.Д.

Ольга Бабкіна,
доктор політичних наук, професор,
завідувачка кафедри політичних наук,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID: 0000-0003-3594-3298; email: o.v.babkina@udu.edu.ua

ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДОКТОРА ЮРИДИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА ДМИТРОВИЧА БАБКІНА

Стаття присвячена 100-річчю з дня народження видатного українського вченого, доктора юридичних наук, професора Володимира Дмитровича Бабкіна (1924–2018), одного з фундаторів сучасної політичної науки та освіти в Україні. У роботі висвітлюється життєвий і науковий шлях В. Д. Бабкіна, його значний внесок у становлення гуманістичних підходів до розуміння політики й права, утвердження людиноцентричного світогляду, а також у розвиток теорії права та політології. Значну увагу приділено його науковій діяльності, зокрема дослідженню філософії права, циклічності політичної історії, взаємовідносинам між владою і суспільством, державою та особистістю, демократією та бюрократією. Розкрито його внесок у розробку концептуальних основ соціально-правової держави, формування демократичної політичної культури, а також у впровадження освітніх стандартів і навчальних програм із політичних наук в Україні.

Підкреслюється участь В. Д. Бабкіна у створенні першого в Україні підручника з політології, його робота над «Політологічним енциклопедичним словником» і вагомий внесок у підготовку видання «Антологія української юридичної думки». Зазначається роль вченого у розвитку паспортів спеціальностей для наукових ступенів у сфері політичних наук. Стаття демонструє унікальний талант В. Д. Бабкіна до інтеграції правових і політичних знань, його прагнення подолати стереотипи, поширити культуру толерантності, консенсусної демократії та цивілізованої політичної поведінки. Акцентовано

увагу на його прагненні досягти балансу між економічною ефективністю, соціальною справедливістю, сильною державою та демократичними інститутами.

Особливо цінними є його погляди на спадкоємність науки як основу її прогресу, що гармонійно поєднує традиції та інновації. У тексті відзначено наукову методологію В. Д. Бабкіна, його кредо дослідника, спрямоване на об'єктивність, критичність і глибину наукового пізнання. Ця стаття слугує даниною пам'яті великого вченого, чії ідеї та наукова спадщина залишаються актуальними й сьогодні, і надихають нові покоління науковців, зокрема правознавців і політологів.

Ключові слова: наукові школи, політологія в Україні, гуманістичний підхід, демократична культура, політична освіта, наукова спадкоємність.

18 червня 2024 року виповнилося 100 років від дня народження доктора юридичних наук, професора Володимира Дмитровича Бабкіна (1924 – 2018 рр.). Він народився в Києві, де здобув середню освіту. Від жовтня 1944 він опинився на фронті, в діючій армії, був важко поранений.

Переживши страждання, що їх принесла війна, В. Д. Бабкін пройшов школу мужності, взаємодопомоги, гідності, розуміння цінності кожного людського життя. Спираючись на

багатий життєвий досвід, здобутки попередників, упродовж усього життя він утверджував гуманістичне, людиноцентричне світосприйняття, розуміння, «людського виміру політики і права».

Науковій творчості В. Д. Бабкіна притаманне органічне поєднання дослідження філософії та теорії права, політичної науки, історії політико-правових вчень. Його дослідження присвячено методології правознавства і політології, теорії циклічності та наступності етапів політичної історії, взаємовідносинам народу та влади, держави та особистості, демократії та бюрократії, перехідним епохам, перспективам становлення соціально-правової держави в Україні, правовій педагогіці, формуванню демократичної правової та політичної культури.

Його наукова сміливість, ерудиція, свобода від ідеологічних кліше та міфів сприяли становленню вітчизняної політології на початку 1990-х рр. У 1993 р. він був обраний Президентом Української асоціації політологів, а 1995 року – академіком-засновником Української академії політичних наук, став ініціатором і відповідальним редактором першого в Україні підручника «Основи політології» (1992 р.), двох видань «Політологічного енциклопедичного словника» (1997 р., 2004 р.), очолював авторський колектив по створенню навчальних програм із нової дисципліни та низки фахових наукових видань. Він проводив масштабну роботу з розроблення теоретико-методологічних і концептуальних засад розвитку політичної та правової науки й освіти, державних освітніх стандартів, типових програм, підготовки посібників, словників, хрестоматій.

Окремо треба зазначити його внесок у розробку паспортів спеціальностей в галузі політичних наук для захисту кандидатських наук і докторських дисертацій (23.00.01 – теорія та історія політичної науки; 23.00.02 – політичні інститути та процеси; 23.00.03 – політична культура та ідеологія). Важко переоцінити його роботу з підготовки кадрів – викладачів, науковців, консультантів, експертів.

Володимир Дмитрович став одним із засновників сучасної системи політичної науки та освіти в Україні, зробив вагомий внесок у справу інтеграції політичних і правових знань, ініціював актуальні дослідження з проблем теорії та історії політичної та правової науки, політичних і правових інститутів, порівняльної політології та правознавства, сприяв подоланню застарілих стереотипів і уявлень про політику як арену конфліктів, протистояння, боротьби, пропагував норми цивілізованої політичної поведінки, культури толерантності, консенсусну демократію, як у відносинах всередині українського суспільства, так і між країнами та народами.

Як людина високої індивідуальної культури та інтелекту Володимир Дмитрович незмінно сповідував ставлення до людини як найвищої соціальної цінності, повагу до її гідності. Він постійно перебував у пошуку можливостей поєднання ринкових реформ із соціальною підтримкою, встановленням динамічної рівноваги між сильною, дієздатною державою та демократичними інститутами; між економічною ефективністю та соціальною справедливістю.

Широку популярність серед наукової громадськості здобула монографія В. Д. Бабкіна «Народ і влада» (1996). Варто згадати і значний внесок ученого у підготовку десятитомної праці «Антологія української юридичної думки» як члена редколегії, як відповідального редактора першого тому цього видання, а також ініціатора підготовки спеціального тому, в якому аналізуються здобутки української юриспруденції радянських часів. За цю працю в числі інших провідних авторів-упорядників, Володимир Дмитрович був удостоєний у 2005 році премії імені Ярослава Мудрого Академії правових наук України та Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» (нині – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого).

Видання цього окремого тому Антології пов'язано з глибоким переконанням вченого про наукову спадкоємність як неодмінну умову поступального розвитку науки, яка висловлює нерозривність усього пізнання дійсності як внутрішньо єдиного процесу зміни ідей, теорій, понять, принципів, методів наукового дослідження, і кожна вища ступінь у

розвитку науки виникає на основі попереднього ступеня з утриманням всього цінного, що було накопичено раніше.

Традиції – механізм накопичення, збереження і розповсюдження наукового досвіду, накопичені вченими-попередниками, що передаються наступним поколінням; новації – наукові відкриття, фундаментальні концепції та ідеї, що перевіряються традиційними підходами як єдиний засіб зрозуміти межі їх справедливості (ідеї Гегеля про спадкоємність – закон «заперечення заперечення» – є і законом розвитку науки теж), забезпечуючи їх цілісність, охоплюючи критичний аналіз і творче перетворення.

В архівах Володимира Дмитровича, його працях, курсах лекцій, в тому числі лекціях із «Методології історико-правових досліджень», викладено не просто систему принципів підходів, методів пізнання історико-політичних та історико-правових явищ, а і ставлення до цього процесу як дуже відповідального, такого що не терпить поверхневості, упередженості, некомпетентності. Це своєрідне кредо науковця, вибагливого не тільки до інших, а й, насамперед, до себе.

«Пошук істини повинен бути метою, незалежно від того, кому вигідні результати її вишукувань... Підстроювання будь-якої науки, особливо соціально-політичної та державно-правової, до будь-чиїх уподобань та інтересів неминує здатне породити її вихолощення та виродження...». Саме такі переконання проніс через своє життя Володимир Дмитрович Бабкін, таким його вічним істинам залишаємося вірними і ми – його учні, серед яких і я.

Olga Babkina,

*Doctor of Political Sciences, Professor,
Head of the Department of Political Science
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University*

Dedicated to the 100th Anniversary of the Birth of Doctor of Law, Professor Volodymyr Dmytrovych Babkin

The article is dedicated to the 100th anniversary of the birth of the prominent Ukrainian scholar, Doctor of Law, Professor Volodymyr Dmytrovych Babkin (1924–2018), one of the founders of modern political science and education in Ukraine. The paper highlights V.D. Babkin's life and scientific achievements, his significant contribution to establishing humanistic approaches to understanding politics and law, affirming an anthropocentric worldview, and advancing legal theory and political science. Particular attention is given to his scholarly work, including studies on the philosophy of law, the cyclical nature of political history, the relationships between power and society, the state and the individual, democracy and bureaucracy. His role in developing conceptual foundations for a social-legal state, fostering democratic political culture, and implementing educational standards and curricula for political science in Ukraine is thoroughly examined.

The article emphasizes V.D. Babkin's involvement in creating the first Ukrainian political science textbook, his work on the Political Science Encyclopedic Dictionary, and his significant contribution to the publication of the Anthology of Ukrainian Legal Thought. His role in developing academic specialty passports for doctoral and candidate degrees in political sciences is noted. The article demonstrates Babkin's unique ability to integrate legal and political knowledge, his efforts to overcome stereotypes, promote a culture of tolerance, consensus democracy, and civilized political behavior. Special attention is given to his aspiration to balance economic efficiency with social justice, a strong state with democratic institutions.

Of particular value are his views on the continuity of science as the basis for its progress, harmoniously combining traditions and innovations. The text highlights V. D. Babkin's research methodology and his credo as a scholar, emphasizing objectivity, critical thinking, and depth in scientific inquiry. This article serves as a tribute to a great scientist whose ideas and scientific legacy remain relevant today and inspire new generations of scholars, particularly in the fields of law and political science.

Keywords: *scientific schools, political science in Ukraine, humanistic approach, democratic culture, political education, scientific continuity.*